

สถานการณ์การผลิต และวิธีการปลูกกาแฟ ของเกษตรกรชาวเขาในจังหวัดเชียงใหม่

Coffee Production of Hilltribe Farmers in Chiang Mai : Production Situation and Cultivation Technique

ธีระเดช พรหมวงศ์^{1/} นริศ ยิ้มแย้ม^{1/} และดุซนิจ ณ ลำปาง^{2/}
Theeradej Promwong^{1/} Narit Yimyam^{1/} and Dusadee Nalampang^{2/}

Abstract : This research studied on current situation of coffee cultivation and coffee production of hilltribe farmers, and the difference in farm practice from the suggestions of extensionist. The research methodology use both qualitative and quantitative methods in interviewing 115 hilltribe farmers.

From data analysis it was apparently shown that most of hilltribes were male, married, in the age range of 40-50 years old, good capable of reading and writing Thai language. Average member in family was 5, whereas only 3 of them were agricultural labour. They had experience in growing coffee for 9 years. Average trees per family were 634 but 540 trees had already given yield. Most of them were advised to cultivate coffee by extensionist. They had never been trained in coffee cultivation, 57.39 % of coffee yield on the farm were sold in fresh coffee berries. The minimum yield for each household was 1.5 kg and maximum was 3,000 kg with the average yield of 151 kg. The hilltribe farmers earned their income at the minimum of 21 baht to maximum of 60,000 baht with average income of 4,018 baht. Coffee productions were sold to merchants who come to purchase coffee in the village. Coffee seedling were provided by government agencies and highland development projects. Some of them produced seedling by themselves or received from their friends or relatives. Most of the farmers had no chance

1/ ศูนย์วิจัยและพัฒนากาแฟบนที่สูง คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เชียงใหม่ 50200

2/ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาส่งเสริมและเผยแพร่การเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เชียงใหม่ 50200

1/ Highland Coffee Research and Development Centre, Faculty of Agriculture, Chiang Mai University, Chiang Mai 50200

2/ Assistant Professor, Department of Agricultural Extension, Faculty of Agriculture, Chiang Mai University, Chiang Mai 50200, Thailand

to select cultivating area due to land limitation. They mixed coffee with others trees and were not familiar with techniques in selecting area. They usually choosed flat area with fertile soil, near water source and semi-shaded area. The farmers grew coffee in the area of former opium poppy field at the average mean sea level of 827 metres. Most of them ignored extension advices in terrace cultivation, shading, pruning, mulching and irrigation. However they believed in extension advices in spacing, fertilizing, weed and pest control. Various problems the hilltribe farmers encountering were as follow: difficulty in harvesting and lack of adequate care, unpredictable coffee prices, diseases, inadequate knowledge in pests management and weeds control, lack of continuously extension advices and capital in growing coffee, and destruction of cherry coffee by rats and squirrels.

บทคัดย่อ : การวิจัยนี้เป็นการศึกษาสถานการณ์การปลูกกาแฟของชาวเขาในปัจจุบัน ศึกษาข้อแตกต่าง ในวิธีการปลูกกาแฟของเกษตรกรชาวเขากับวิธีการที่หน่วยงานส่งเสริมปลูกกาแฟแนะนำ ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ โดยออกแบบสัมภาษณ์เกษตรกรชาวเขา ร่วมกับวิธีการเชิงคุณภาพโดยกำหนดคำถามหลักและเข้าไปพูดคุยพบปะกับเกษตรกรชาวเขาผู้ปลูกกาแฟ จำนวนตัวอย่างที่นำมาศึกษาทั้งหมด 115 ตัวอย่าง

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศชาย สถานภาพทางครอบครัวแต่งงานแล้ว มีอายุระหว่าง 40-50 ปี สามารถอ่านและเขียนหนังสือไทยได้ มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 5 คน เป็นแรงงานด้านการเกษตรเฉลี่ย 3 คน มีประสบการณ์ในการปลูกกาแฟเฉลี่ย 9 ปี มีจำนวน ต้นกาแฟเฉลี่ย 634 ต้นต่อครัวเรือน มีต้นกาแฟที่ให้ผลผลิตแล้วเฉลี่ย 540 ต้น เกษตรกรที่ปลูกกาแฟส่วนใหญ่ปลูกตามคำแนะนำ ของเจ้าหน้าที่ ในปีที่ผ่านมาเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรมด้านการปลูกกาแฟ การจำหน่ายผลผลิตของ เกษตรกรร้อยละ 57.39 ขายกาแฟในรูปผลสด มีผลผลิตในรูปสารกาแฟต่ำสุด 1.5 กิโลกรัมต่อครัวเรือน สูงสุด 3,000 กิโลกรัม เฉลี่ย 151 กิโลกรัม มีรายได้จากการขายผลผลิตกาแฟต่ำสุด 21 บาท สูงสุด 60,000 บาท มีรายได้เฉลี่ย 4,018 บาทต่อครัวเรือน ร้อยละ 53.41 จำหน่ายผลผลิตให้พ่อค้าที่มารับซื้อในหมู่บ้าน

เกษตรกรชาวเขาส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนต้นกล้ากาแฟจากหน่วยงานต่างๆ ของรัฐ และ โครงการพัฒนาที่สูงต่างๆ และเพาะเมล็ดเอง โดยได้เมล็ดพันธุ์จาก สวนตนเอง สวนเพื่อนบ้าน ญาติพี่น้อง เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีการเลือกพื้นที่ปลูกกาแฟ เนื่องจากปัจจุบันพื้นที่มีจำนวนจำกัด ปลูกกาแฟร่วมกับไม้ผลอื่น และไม่มีความรู้ในการเลือกพื้นที่ ส่วนเกษตรกรที่มีการเลือกพื้นที่ปลูกกาแฟ ใช้หลักเกณฑ์ในการเลือกคือ เป็นพื้นที่ราบไม่สูงชันมากนัก ดินมีความอุดมสมบูรณ์ ใกล้แหล่งน้ำ มีร่มรำไร ปลูกกาแฟได้ต้นไม้ในป่าธรรมชาติ และปลูกในพื้นที่ไร่ฝิ่นเก่า เกษตรกรปลูกกาแฟที่ระดับความสูงเฉลี่ย 827 เมตร เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ในด้านการทำขั้นบันได การปลูกไม้บังร่มให้กับต้นกาแฟ การตัดแต่งกิ่ง การคลุมโคน และการให้น้ำต้นกาแฟ เกษตรกรชาวเขาปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ในด้านการวางแผนปลูกกาแฟ ขนาดของหลุมปลูก การใส่ปุ๋ยต้นกาแฟ การกำจัดวัชพืช และการป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูกาแฟ ปัญหาการผลิตกาแฟที่เกษตรกรชาวเขาประสบอยู่ได้แก่ กาแฟ มีการดูแลรักษายาก ยุ่งยากในการเก็บเกี่ยวต้องใช้แรงงานมากทำให้ต้นทุนสูง ราคาผลผลิตกาแฟตกต่ำ ไม่มีตลาดรองรับ ต้นกาแฟขาดน้ำในฤดูแล้ง เกษตรกรขาดความรู้ในการป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรู ขาดการให้คำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง ขาดเงินทุนในการซื้อปัจจัยการผลิต และปัญหากระรอก หนู ทำลายผลกาแฟ

Index words : กาแฟ, กาแฟอราบิก้า, ชาวเขา Coffee, Arabica coffee, Hilltribe

คำนำ

กาแฟอาราบิก้าได้รับการพัฒนาและส่งเสริมบนที่สูงภาคเหนือของประเทศไทยมานานกว่า 15 ปีแล้ว โดยหน่วยงานและโครงการพัฒนาที่สูงต่างๆ เห็นว่ากาแฟอาราบิก้ามีศักยภาพในการผลิตบนที่สูงที่มีอากาศหนาวเย็น มีความสูง 800-1,200 เมตร ซึ่งเหมาะสมกับสภาพที่เป็นภูเขาบนที่สูงของภาคเหนือ ทั้งผลผลิตยังทนทานต่อการขนส่งโดยไม่เสียหายง่าย และสามารถเก็บผลผลิตผล (สารกาแฟ) ได้นานโดยไม่เน่าเสีย หรือชลอการขายได้ กาแฟอาราบิก้าขึ้นนอกเหนือจากเป็นพืชที่ใช้ปลูกเพื่อทดแทนฝิ่น ตามนโยบายเพื่อความมั่นคงของประเทศในระยะแรกแล้ว ในระยะต่อมากาแฟอาราบิก้ายังเป็นสินค้าที่ต้องใช้บริโภค ภายในประเทศ ซึ่งผลผลิตยังไม่เพียงพออีกด้วย แม้ว่าประเทศไทยจะมีผลผลิตกาแฟรวมมากเกินความต้องการแต่ส่วนใหญ่เป็นกาแฟโรบัสต้า กาแฟอาราบิก้ายังเป็นที่ต้องการของตลาดอีกมาก กล่าวกันว่าความต้องการบริโภคกาแฟที่มีคุณภาพเช่นอาราบิก้านั้นมีประมาณ 1,000-1,500 ตันต่อปี ในขณะที่ผลผลิตมีเพียง 400-500 ตันเท่านั้น (วิจิตร, 2535) การส่งเสริมการปลูกกาแฟเป็นพืชเศรษฐกิจทดแทนฝิ่นให้ชาวเขานั้น นับว่าเป็นการพัฒนาที่เสริมสร้างเศรษฐกิจอันดีแก่ชาวไทยภูเขา ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าหน่วยงานหลายๆ หน่วยงานทั้งภาครัฐบาล และเอกชนได้นำเอากาแฟอาราบิก้ามารส่งเสริมให้เกษตรกรชาวเขาปลูกกันมาก ในรูปแบบและวิธีการที่แตกต่างกันออกไป แต่ด้วยกาแฟอาราบิก้าเป็นพืชที่จะต้องใช้เทคโนโลยีในการผลิตที่เหมาะสมจึงจะได้ผลอย่างสม่ำเสมอทุกๆ ปี กาแฟอาราบิก้ายังเป็นพืชยืนต้นขนาดกลางมีอายุประมาณ 50-70 ปี โดยเกษตรกรไม่ต้องลงทุนปลูกใหม่อีก และที่สำคัญคือให้ชาวเขามีการตั้งถิ่นฐานถาวร ไม่

อพยพโยกย้าย และมีการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดินบนที่สูง ได้เหมาะสมกับสภาพความลาดชัน โดยคำนึง ถึงมาตรการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ (กรมประชาสัมพันธ์, 2532)

จากเหตุผลหลายประการที่กล่าวมานี้ไม่ว่าจะเป็นโดยลักษณะของกาแฟอาราบิก้าเอง สภาพแวดล้อมบนที่สูง และสภาพความต้องการในการบริโภคในตลาดก็ตามย่อมจะส่งผลถึงการเพิ่มจำนวนผู้ปลูกกาแฟให้มากขึ้นจะเป็นผลให้โครงการพัฒนาที่สูงทั้งหลายไม่ว่าจะดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐ หรือร่วมกับเอกชนทั้งภายในและต่างประเทศ ได้เพิ่มกิจกรรมการส่งเสริมการปลูกกาแฟอย่างมากมาย แต่จากสภาพโดยทั่วไปแล้วการส่งเสริมปลูกกาแฟอาราบิก้าบนที่สูงยังมีข้อบกพร่อง มีปัญหาอุปสรรคอย่างมากมาย จะเห็นได้จากตัวเลขของการศึกษาสำรวจทั้งปริมาณผลผลิต และปริมาณการส่งเสริม ตลอดจนพื้นที่ส่งเสริมการปลูกกาแฟมักจะพบว่าผลผลิตที่ได้ออกมานั้นต่ำกว่าจำนวนต้นกาแฟที่ส่งเสริมปลูกหรือเทียบกับพื้นที่การปลูกนับว่าต่ำมาก จึงมีข้อพิจารณาว่าขณะนี้ข้อขัดข้องปัญหาและอุปสรรคในช่วงใดช่วงหนึ่งของขบวนการส่งเสริมการปลูกกาแฟอาราบิก้าบนที่สูงอยู่ไม่มากก็น้อย จึงเป็นเรื่องที่ควรจะติดตามศึกษาเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว การที่เลือกจังหวัดเชียงใหม่เป็นสถานที่ศึกษาเนื่องด้วยเป็นพื้นที่ที่มีการปลูกกาแฟมากกว่าจังหวัดใดๆ ในภาคเหนือ (พงษ์ศักดิ์, 2530) การส่งเสริมปลูกกาแฟอาราบิก้าก็เช่นเดียวกับการส่งเสริมปลูกพืชชนิดอื่น ย่อมมีปัญหาต่างๆ นานาประการ อีกทั้งมีความจำเป็นจะต้องติดตามการส่งเสริมอยู่เสมอ การศึกษาสถานการณ์การผลิตกาแฟอาราบิก้าในจังหวัดเชียงใหม่ จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ควรจะทำอย่างรีบด่วนและต่อเนื่อง เพื่อจะได้นำข้อมูลต่างๆ มาเป็น

แนวทางในการวางแผนดำเนินการส่งเสริม และ
พัฒนากาแฟต่อไป

วิธีการวิจัย

ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative method) ร่วมกับวิธีการเชิงคุณภาพ (Qualitative method) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงปริมาณโดยการออกแบบสัมภาษณ์เกษตรกรชาวเขาที่ปลูกกาแฟ ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพกำหนดคำถามหลัก (Key question) และเข้าไปพูดคุยพบปะกับเกษตรกรชาวเขาผู้ปลูกกาแฟ เพื่อให้ได้ข้อมูลมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลเชิงปริมาณ

ขอบเขตของการวิจัย

1. หมู่บ้านห้วยตาด ต.แม่นะ อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่ (เผ่ามูเซอ)
2. หมู่บ้านแม่สาใหม่ หมู่บ้านผานกกก ต.โป่งแยง อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่ (เผ่ามั่ว)
3. หมู่บ้านช้างเคียน ต.ช้างเผือก อ.เมือง จ.เชียงใหม่ (เผ่ามั่ว)
4. หมู่บ้านผาป๋อจอม อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่ (เผ่ามั่ว)
5. หมู่บ้านปางไฮ ต.ป่าเมี่ยง อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่ (คนเมือง)
6. หมู่บ้านมูเซอปากทาง ต.แม่ต๋น อ.อมก๋อย จ.เชียงใหม่ (เผ่ามูเซอ)
7. หมู่บ้านแม่จอมหลวง ต.แม่วีน อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ (เผ่ากะเหรี่ยง และมั่ว)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของเกษตรกรชาวเขาที่ปลูกกาแฟ

เกษตรกรผู้ให้สัมภาษณ์จำนวนทั้งสิ้น 115 รายส่วนใหญ่ร้อยละ 98.26 เป็นชาย มีสถานภาพการสมรส ร้อยละ 90.43 แต่งงานแล้ว ร้อยละ 26.96 มีอายุระหว่าง 41-50 ปี ระดับการศึกษาร้อยละ 67 สามารถอ่านและเขียนหนังสือไทยได้ มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 5 คน สมาชิกในครัวเรือนที่เป็นแรงงานการเกษตรเฉลี่ย 3 คน

สถานการณ์การผลิตกาแฟในปัจจุบันของชาวเขา

เกษตรกรชาวเขามีประสบการณ์ในการปลูกกาแฟต่ำสุด 2 ปี สูงสุด 20 ปี มีประสบการณ์เฉลี่ย 9 ปี จำนวนต้นกาแฟที่เกษตรกรชาวเขาปลูกต่ำสุด 10 ต้นต่อครัวเรือน สูงสุด 7,000 ต้น เฉลี่ย 634 ต้น จำนวนต้นกาแฟที่ให้ผลผลิตแล้วเฉลี่ย 540 ต้นต่อครัวเรือน เกษตรชาวเขาร้อยละ 88 ปลูกกาแฟโดยมีผู้แนะนำให้ปลูก ผู้แนะนำให้ปลูกส่วนใหญ่ร้อยละ 96 เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ และโครงการพัฒนาที่สูงต่างๆ ได้แก่โครงการ HAMP โครงการ HCRDC โครงการ THAI-UN โครงการ มช-NAU โครงการ KBC กรมประชาสัมพันธ์ โครงการหลวง โครงการแคร์แม่แจ่ม โครงการพัฒนาลุ่มน้ำแจ่ม และกรมส่งเสริมการเกษตร ร้อยละ 3 ปลูกกาแฟตามเพื่อนบ้าน แนะนำให้ปลูก เกษตรร้อยละ 11 ริเริ่มปลูกกาแฟเองโดยเห็นเพื่อนบ้านปลูกแล้วได้ผลตอบแทนดี และปลูกง่าย เห็นแปลงทดลองของหน่วยงานพัฒนาที่สูง (แปลงสาธิต) ไม่มีพืชให้เลือกปลูก นอกจากกาแฟ และเห็นว่ากาแฟสามารถ

เจริญเติบโตได้ดีในพื้นที่ การเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการปลูกกาแฟของชาวเขาร้อยละ 51 ไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรม เกษตรกรที่เข้ารับการฝึกอบรมร้อยละ 30 ผ่านการฝึกอบรมมาแล้ว 1 ครั้ง เกษตรกรร้อยละ 65 ไม่ต้องการความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับกาแฟ ร้อยละ 34 ต้องการความรู้เพิ่มเติมด้านการตลาดกาแฟ การให้น้ำ การจัดการแปลงกาแฟเพื่อเพิ่มผลผลิต การป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูกาแฟ หนอนเจาะต้นกาแฟ การใส่ปุ๋ย การลดต้นทุนในการผลิตกาแฟ วิธีการป้องกันกระรอกและหนูกินผลกาแฟ เกษตรกรชาวเขามีการติดต่อแหล่งความรู้เกี่ยวกับการปลูกกาแฟเรียงตามลำดับคือ หน่วยงานต่างๆของรัฐ เพื่อนบ้าน ญาติพี่น้อง พ่อค้า และสถาบันวิจัย เกษตรกรร้อยละ 57 จำหน่ายผลผลิต กาแฟในรูปผลสด จำนวนผลผลิตของสารกาแฟ ที่เกษตรกรได้รับเฉลี่ย 151 กิโลกรัมต่อครัวเรือน มีรายได้จากการขายผลผลิตกาแฟเฉลี่ย 4,018 บาทต่อครัวเรือน แหล่งขายผลผลิตกาแฟร้อยละ 53 มีพ่อค้าเข้าไปรับซื้อในหมู่บ้าน รองลงมาขายให้โครงการหลวงร้านชาวไทยภูเขา และศูนย์ HCRDC

การปฏิบัติเกี่ยวกับการปลูกกาแฟ

เกษตรกรชาวเขาที่ปลูกกาแฟร้อยละ 62 ได้รับการสนับสนุนต้นกล้ากาแฟจากหน่วยงานพัฒนาที่สูงต่างๆ ร้อยละ 37 เพาะกล้ากาแฟเอง โดยได้เมล็ดพันธุ์จากสวนตนเอง สวนเพื่อนบ้าน และญาติพี่น้อง ลักษณะพื้นที่ปลูกกาแฟของเกษตรกรชาวเขาร้อยละ 77 ไม่มีการเลือกพื้นที่ปลูกเพราะพื้นที่ปัจจุบันหายาก ปลูกกาแฟร่วมกับพืชอื่น เช่น ชา ไม้ผล และไม่มีความรู้ในการเลือกพื้นที่ ร้อยละ 22 มีการเลือกพื้นที่ปลูก โดยใช้หลักเกณฑ์ คือเป็นที่ไม่สูงชันเกินไป ดินมีความ

อุดมสมบูรณ์ มีน้ำดี มีร่มรำไร แสงแดดส่องถึง มีการระบายอากาศดี ปลูกกาแฟร่วมกับป่าธรรมชาติ และปลูกในไร่ฝนเก่า เกษตรกรปลูกกาแฟที่ระดับความสูงต่ำสุด 450 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง สูงสุด 1,400 เมตร เฉลี่ย 827 เมตร เกษตรกรร้อยละ 77 ปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ ในการปลูกกาแฟในด้านการใช้ระยะปลูก 2 x 2 เมตร ร้อยละ 54 ขุดหลุมปลูกกาแฟกว้าง 50 x 50 x 50 ซม. ร้อยละ 63 มีการใส่ปุ๋ยให้กับต้นกาแฟ ปุ๋ยที่ใส่มีทั้งปุ๋ยคอก และปุ๋ยวิทยาศาสตร์ เกษตรกรร้อยละ 72 ไม่มีการปลูกไม้บังร่มให้กับต้นกาแฟ ร้อยละ 27 มีการปลูกไม้บังร่ม ได้แก่ กระถินยักษ์ ชีเหลือกอเมริกัน ท้อละหุ่ง ถั่วมะแฮะ มะม่วง กล้วย ขนุน ไม้และลิ้นจี่ ร้อยละ 53 ไม่ได้ตัดแต่งกิ่งให้กับต้นกาแฟ ร้อยละ 83 มีการกำจัดวัชพืชให้ต้นกาแฟ โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 73 ทำการกำจัดวัชพืช 2 ครั้ง ร้อยละ 91 ใช้แรงงานในการกำจัดวัชพืช ร้อยละ 60 ไม่ได้มีการคลุมโคนต้นกาแฟ และร้อยละ 82 ไม่มีการให้น้ำต้นกาแฟในฤดูแล้ง แรงงานที่มาช่วยในแปลงกาแฟร้อยละ 90 เป็นสมาชิกในครัวเรือน ร้อยละ 8 เป็นแรงงานจ้าง แรงงานที่มาช่วยต่ำสุด 1 คน สูงสุด 7 คน เฉลี่ย 2 คน เกษตรกรที่ปลูกกาแฟร้อยละ 74 ประสบปัญหาเรื่องโรคกาแฟได้แก่ โรคราสนิม โรคใบจุดตาบ โรคกิ่งและผลแห้ง โรคใบไหม้ โรคใบเหลือง โรคใบหงิก และโรคราดำ ร้อยละ 74 ไม่มีการป้องกันและรักษาโรคกาแฟ เกษตรกร ร้อยละ 94 มีปัญหาเรื่องแมลงศัตรูกาแฟ ได้แก่หนอนเจาะลำต้นกาแฟ เพลี้ยหอย เพลี้ยแป้ง หนู กระรอก ร้อยละ 94 มีการป้องกันและกำจัดแมลงศัตรูกาแฟ โดยพ่นสารเคมีป้องกันตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ ตัดต้นกาแฟที่บริเวณที่ถูกทำลายทิ้ง เผาทำลายบริเวณที่แมลงระบาด ทำความสะอาดแปลงกาแฟ

ใช้มือทำลายแมลง และใช้กับดักล่อแมลง
ระยะเวลา เดินทางจากบ้านถึงแปลงปลูกกาแฟของ
ชาวเขาใช้เวลาเดินทางต่ำสุด 3 นาที สูงสุด 60 นาที
เฉลี่ย 19 นาที

ปัญหาและข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญา
และข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. **ปัญหาด้านกาแฟมีการดูแลรักษา**
มีความยุ่งยากในการเก็บเกี่ยว ต้องใช้แรงงานมาก
ทำให้ต้นทุนในการผลิตสูง เนื่องด้วยกาแฟเป็น
ไม้ผลยืนต้นที่มีอายุยาวนานหลายปี ปลูกแล้ว
ต้องใช้เวลาถึง 3 ปี จึงให้ผลผลิต ทำให้
เกษตรกรเห็นว่าการปลูกกาแฟนั้นยาก และใน
บางช่วงโดยเฉพาะฤดูกาลเก็บเกี่ยวผลผลิต ต้องใช้
แรงงานมาก เพราะต้องขายให้พ่อค้าตามเวลา
นัดหมาย (เกษตรกรส่วนใหญ่ขายกาแฟในรูปแบบ
ผลสด) จึงมีผลทำให้ต้องมีการระดมแรงงาน
ในการเก็บเกี่ยวซึ่งในหมู่บ้านมีแรงงานจำกัด
เกิดการแย่งแรงงานระหว่างการเก็บกาแฟกับการปลูก
พืชอื่นมีผลกระทบทำให้ค่าจ้างแรงงานเพิ่มขึ้น
ต้นทุนสูงขึ้น ซึ่งปัญหานี้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องควร
อธิบายให้เกษตรกรได้เข้าใจถึงปัญหาที่แท้จริง
โดยให้ เกษตรกรเห็นความสำคัญด้านกาแฟเป็น
ไม้ผลยืนต้นที่มีอายุยาวนานหลายสิบปี และให้
ผลผลิตทุกปี ถ้ามีการดูแลรักษาดี และเกษตรกร
จะปลูกกาแฟมากหรือน้อย ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยด้าน
แรงงานในครอบครัวของตนเอง แรงงานจ้าง
สิ่งเหล่านี้เป็นข้อจำกัดในการผลิตกาแฟ

2. **ปัญหาราคากาแฟตกต่ำ ไม่มีตลาดรองรับ**
ปัจจุบันเกษตรกรชาวเขาที่ปลูกกาแฟประสบปัญหา
ราคากาแฟตกต่ำ บางรายปล่อยละทิ้งไม่มีการ
ดูแลรักษาด้านกาแฟ ทำให้ต้นกาแฟโทรม และตาย

ในที่สุด ซึ่งปัญหานี้รัฐบาลควรมีการจัดตั้งตลาด
กลาง ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
จัดทะเบียนผู้ปลูกกาแฟ จัดทำมาตรฐานคุณภาพ
กาแฟ ราคาสารกาแฟและแหล่งรับซื้อสารกาแฟ
ให้แก่เกษตรกร

3. **ปัญหาแปลงกาแฟขาดน้ำในฤดูแล้ง**
เกษตรกรที่ปลูกกาแฟส่วนใหญ่เลือกพื้นที่ปลูก
กาแฟไม่ดี คือ ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ไม่มี
แหล่งน้ำ ถ้าเป็นพื้นที่ดินดี ใกล้แหล่งน้ำ เกษตรกร
ชาวเขาจะนำไปปลูกพืชอย่างอื่นที่มีอายุสั้นและ
ให้ผลตอบแทนเร็ว โดยเฉพาะพืชผักทำให้ต้น
กาแฟขาดน้ำในฤดูแล้งและตายในที่สุด ซึ่งปัญหา
นี้ เกษตรกรยังขาดความรู้อยู่มาก เจ้าหน้าที่
ส่งเสริมปลูกกาแฟ ควรมีการแนะนำให้เกษตรกร
ดูแลรักษาแปลงกาแฟก่อนถึงฤดูแล้ง โดยให้
เกษตรกรปลูกไม้บังร่ม หรือทำที่บังร่มให้ต้นกาแฟ
หรือมีการคลุมโคนต้นกาแฟในช่วงปลายฤดูฝน
จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล วิธีการเหล่านี้เกษตรกร
ส่วนใหญ่ยังไม่มีการปฏิบัติ

4. **ปัญหาเกษตรกรชาวเขาขาดความรู้ในการ**
ป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูกาแฟอย่างต่อเนื่อง
ทำให้ต้นกาแฟได้รับความเสียหาย ซึ่งปัญหา
ดังกล่าว ควรมีการจัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมการเกษตร
ที่สูง มีการจัดฝึกอบรมเรื่องการเกษตรทุกๆด้าน
เพื่อถ่ายทอดความรู้ให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริม และ
เกษตรกรชาวเขาตามฤดูกาลของการผลิตพืชนั้น
หรือจัดอบรมแบบรวบยอด หรือจัดฝึกอบรมแบบ
เคลื่อนที่ตามหมู่บ้านชาวเขา ระยะเวลาการ
จัดฝึกอบรมตามความเหมาะสม หรือตามคำร้องขอ
จากหน่วยงานและเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกร
และเจ้าหน้าที่ได้รับความรู้ในด้านนั้นๆ อย่างสม่า-
เสมอและต่อเนื่อง อีกทั้งมีการติดตามประเมินผล
ปัญหาอุปสรรคต่างๆหลังจากที่ฝึกอบรมไปแล้ว

เอกสารอ้างอิง

กรมประชาสัมพันธ์. 2532. "พัฒนาการทางด้านการเกษตร : การส่งเสริมเกษตรบนที่สูง กรมประชาสัมพันธ์" นิตยสารประชาสัมพันธ์ (32) (กันยายน-ตุลาคม)

โครงการศูนย์วิจัยและพัฒนากาแฟบนที่สูง. 2530. คู่มือการปลูกกาแฟอาราบิก้าในภาคเหนือของประเทศไทย. เชียงใหม่ : โรงพิมพ์คาราวิน. เชียงใหม่.

พงษ์ศักดิ์ อังสสิทธิ์ และคุณหญิง ลำปาง. 2530. การศึกษาศาสนาการปลูกกาแฟในจังหวัดภาคเหนือตอนบน. รายงานการวิจัย. เชียงใหม่ : คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
วิจิตร ถนอมถื่น. 2535. "การพัฒนากาแฟอาราบิก้าในภาคเหนือและสถานการณ์ปัจจุบัน" ในรายงานการสัมมนากาแฟอาราบิก้าในช่วงทศวรรษหน้า. เชียงใหม่ : โรงแรมเชียงใหม่ภูคำ.
อักษร เสกธีระ. 2537. "การปลูกและผลิตกาแฟอาราบิก้าบนที่สูง" ในอักษร เสกธีระ และพงษ์ศักดิ์ อังสสิทธิ์, บรรณาธิการ. เชียงใหม่ : โรงพิมพ์พีอาร์ คอมพิวเตอร์.